

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ของชุมชนบ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
Development for Creative Tourism Activities of Sa-Nuan
Nok Village, Huai Rat District, Burirum Province

นุชนาฏ สมานมิตร¹

ดร.ยุวดี จิตต์โกศล²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งวิเคราะห์บริบทของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสนวนนอกในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และมุ่งศึกษากระบวนการในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสนวนนอก ตลอดจนตัวอย่างของการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแบบจำลองของทฤษฎีในประเด็นของลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 6 ประการ ได้แก่ การเน้นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น การเน้นการเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว การเน้นประสบการณ์ การเน้นทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ การเน้นวัฒนธรรมประจำวัน และการเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์พบว่า บริบทของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสนวนนอกมีทั้งข้อดีและข้อเสียของชุมชนที่เป็นชุมชนการท่องเที่ยวใหม่นำร่อง และยังขาดการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่หลากหลาย และกระบวนการของการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในลักษณะเฉพาะ 6 ประการ โดยการนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวางแผนพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน เช่น การเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้แก่

¹ นักศึกษาหลักสูตรนวัตกรรมการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

² อาจารย์ประจำหลักสูตรนวัตกรรมการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

นักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชนบ้านสนวนนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น เช่น การเรียนรู้วิถีชีวิต การสาวไหม การผลิตไหม การวาดภาพบนลายผ้า การตัดเย็บผ้าเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก เป็นต้น รวมไปถึงการเน้นทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ เช่น การเปลี่ยนจากการขายผ้าไหมสำเร็จรูปเป็นการมัดย้อมผ้าโดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และการเรียนรู้ในวิถีชีวิตชุมชนหรือวัฒนธรรมประจำวันของชุมชนที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ เช่น การทำผ้าไหมพื้นถิ่น อีกทั้งยังส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนและสร้างกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างท่องเที่ยวและชุมชน เช่น การพักบ้านพักโฮมสเตย์ร่วมกัน การเรียนรู้การประกอบอาชีพพื้นถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ตัวอย่างของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแบบจำลองของทฤษฎีพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรประกอบด้วย กิจกรรมด้านการเรียนรู้ กิจกรรมด้านการทดลอง และกิจกรรมด้านการซื้อควบคู่กันไป

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านสนวนนอกควรเสนอต่อสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อดำเนินการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดทำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวรวมถึงการจำหน่ายสินค้าออนไลน์เพื่อเป็นประชาสัมพันธ์สินค้าและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, กิจกรรมการท่องเที่ยว, การพัฒนาการท่องเที่ยว

Abstract

This study aims to analyze the context of tourism activities at the Sanuannok community and to suggest activities for tourism development. Moreover, this research aims to study the process of tourism activities development at the Sanuannok village and to give examples on how creative tourism activities can be developed based on a theoretical model of specific creative tourism, which focuses on

the six points of local identity, improving skills of tourists, emphasis on experience, intangible resources, custom and participation of tourists.

Using the aforementioned six point theoretical model, the analysis has found that the context of the tourism activities at the Sanuannok community has both advantages and disadvantages of the community. In particular, there are certain features in the development and processing of the tourism activities that are lacking. For example, the tourism planners and development at the Sanuannok community may need to more enhance the experience for visitors at the Sanuannok community by making it interactive – the tourists can participate in activities such as learning the way of spinning the thread, producing silk, drawing on the fabric and sewing the souvenir. The emphasis is on the management of intangible resources, such as the shift from the sale of ready-made silk fabrics to tied fabrics to allowing tourists to participate in the local production before they do the actual purchase. Moreover, tourists can learn the locals' way of life by means of homestay or giving them access to local silk production facilities – a mutually beneficial and sustainable form of tourism. Overall, creative tourism activities at Sanuannok community should include learning, experimental, and purchasing activities.

To add to the aforementioned lacking features of the creative tourism development at Sanuannok community, the study recommends that the creative tourism activity development office of Sanuannok community work hand-in-hand with the Office of Buriram Tourism and Sport in conducting a workshop on converging local

tourism with information technology media. It would be highly beneficial for the local tourism if they can distribute and promote products and tourist attractions online, respectively.

Keywords: Creative tourism, Tourism activity,
Tourism development

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยปัจจุบันนี้นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างรายได้ให้กับประเทศในอันดับต้นๆ ของโลก (Klint, 2012) อันเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญของประเทศไทย อีกทั้งสามารถกระจายรายได้ไปสู่ภาคธุรกิจอื่นๆ ที่หลากหลายได้ ส่งผลให้การท่องเที่ยวสำหรับประเทศไทยนั้นมีความสำคัญในฐานะอุตสาหกรรมที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ที่รัฐบาลมีการบรรจุให้การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทย พร้อมกับผลักดันให้ประเทศไทยนั้นเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวในปี.ศ. 2557 ที่ผ่านม่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพัฒนาสังคมของประเทศไทยได้ ซึ่งการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวคือการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานกับธรรมชาติโดยมีหลายลักษณะ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น อีกรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลายหน่วยงานของไทยกำลังให้ความสำคัญอย่างมากในปัจจุบันได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาต่อยอดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตลอดจน

การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมถิ่นนั้นๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนำมาสู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจากชุมชนท้องถิ่นซึ่งสามารถสร้างความสมดุลทั้ง 3 ส่วนคือด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม

นาฟีกอติภักดิ์ แสงสนิท (2560) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการทัศน์ และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่มีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม โดยเน้นย้ำถึงความผูกพันของนักท่องเที่ยว (ผู้มาเยือน-Visitor-Guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยว (เจ้าบ้าน-Host) และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ที่เป็นผลให้เกิดความจดจำ-ประทับใจอย่างลึกซึ้ง ในพื้นที่ของการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Richards and Raymond (2000) ที่ได้กล่าวว่า "การท่องเที่ยวซึ่งทำให้ผู้มาเยือนมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ และ (UNESCO) ยังได้กล่าวถึง "การท่องเที่ยวสร้างสรรค์อีกว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนนั้นๆ เกิดความยั่งยืน ในเชิงการเรียนรู้และการทดลองให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ที่เป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนจะต้องสามารถจัดการการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนและผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ทั้งในรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์ตอบแทนอิงตามระบอบทุนนิยมและความยั่งยืนของการพัฒนาในชุมชน" นอกจากนี้ มูทริกา พุกษาพงษ์ (2554) นักวิจัยอิสระ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือการท่องเที่ยววิถีชีวิตที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะในเรื่องวิถีการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหาร การกิน ศิลปหัตถกรรมและอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่

ผ่านการพูดคุยสนทนา และผ่านกิจกรรมทดลองปฏิบัติต่างๆ เช่น ทดลองทำอาหาร ทดลองทำศิลปหัตถกรรม หรือทดลองใช้ชีวิตตามอย่างผู้คนในชุมชน หรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจะทำให้เข้าใจในวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ของชุมชนและสถานที่นั้นๆ ผ่านประสบการณ์ตรงเรียกว่าเป็นเวทีการเรียนรู้แบบมีชีวิต

หากสามารถนำการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาปรับใช้กับพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวจะสามารถพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกับชุมชนบ้านสวนนอก ที่กำลังได้รับความสนใจและเป็นชุมชนนำร่องหมู่บ้านวัฒนธรรมใหม่ซึ่งมีกระบวนการผลิตผ้าไหมตั้งแต่การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม การทอผ้าไหม ที่ชุมชนบ้านสวนนอกได้ทำในเวลาว่างเว้นจากการทำนาแล้ว การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมยังเป็นวิถีทางวัฒนธรรมของชนเผ่าภาคอีสาน ทั้งที่เป็นคนไทยอีสาน ไทยลาว ไทยส่วย และไทยเขมร ที่ได้สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น และที่สำคัญจังหวัดบุรีรัมย์ ถือเป็นพื้นที่ที่กำเนิดของแปลงปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกรมหม่อนไหม ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 พร้อมกับการอพยพย้ายถิ่นของชนเผ่าต่างๆ ในแถบภูมิภาคนี้ในสมัยโบราณ การผสมผสานของสายผ้าไหม นำไปสู่การเป็นเอกลักษณ์ชุมชนอีกทั้งมีตำนานที่น่าสนใจ ชุมชนบ้านสวนนอก หมู่ที่ 2 ตำบลสวนอําเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นหมู่บ้านที่มีการสืบสานวัฒนธรรมของชนเผ่าอย่างต่อเนื่อง การผลิตผ้าไหม สินค้าจากผ้าไหมเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา OTOP การพัฒนาจังหวัด และกลุ่มจังหวัดที่ดำเนินการอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ รวมไปถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่ควรมีการวางแผนเพื่อพัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนและความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมสู่ความสำเร็จ จุดเด่นที่สำคัญของบ้านสวนนอก คือ การผลิตไหมครบทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม ฟอกย้อม และการทอผ้าไหม มัดลาย แปรรูป ไปสู่การจำหน่ายสินค้า ณ ที่ตั้งกลุ่มบริการสินค้านักท่องเที่ยวซึ่งปัจจุบันมีอัตราการเติบโตสูงมาก สินค้าภายในชุมชนผลิตต่อเนื่อง สามารถจำหน่ายสร้างมูลค่าปีละกว่า 1 ล้านบาท และมีรายได้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอีกปีละกว่า 0.8 ล้านบาท

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าในปีที่ผ่านมาชุมชนบ้านสนวนนอกได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ภายหลังจากกระแสการเดินทางท่องเที่ยวของชุมชนลดลงซึ่งสังเกตจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2559 จำนวน 2,873 คน (ศุทธา โกติรัมย์, 2560) เนื่องจากกิจกรรมไม่มีการพัฒนา รูปแบบกิจกรรมไม่น่าสนใจ ทำให้นักท่องเที่ยวลดลง ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคตสืบต่อไป

อย่างไรก็ตามจากความสำคัญของปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นของชุมชนบ้านสนวนนอก ทำให้ผู้เขียนต้องการศึกษาบริบทของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสนวนนอกในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และมุ่งศึกษากระบวนการในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสนวนนอก ในประเด็นลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 6 ประการ ได้แก่ การเน้นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น การเน้นการเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว การเน้นประสบการณ์ การเน้นทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ การเน้นวัฒนธรรมประจำวัน และการเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสนวนนอกเกิดความหลากหลาย และเป็นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสนวนนอกให้เกิดคุณภาพที่ดีและสร้างสรรค์กิจกรรมที่ทรงคุณค่าแก่ชุมชนต่อไป

ผลการศึกษา

ผู้เขียนขอเสนอขอบทความวิชาการเรียงตามลำดับเนื้อหา นำไปสู่การวิเคราะห์ผลการศึกษิตตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. บริบทชุมชนการท่องเที่ยวใหม่นำร่องชุมชนบ้านสนวนนอก
2. กระบวนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสนวนนอก
3. ตัวอย่างของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสนวนนอก

1. บริบทชุมชนการท่องเที่ยวไหมนาร์องชุมชนบ้านสนวนนอก

บ้านสนวนนอก หมู่ที่ 2 ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ (เดิมบ้านสนวนนอก หมู่ที่ 11 ตำบลสายจึก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์) ตั้งอยู่บนทางหลวงชนบท ถนนสายห้วยราช - กระสัง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอห้วยราช 2 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ 12 กิโลเมตร เดิมบ้านสนวนมีสภาพเป็นป่าที่บึงมีต้นไม้ชื่อว่า ต้นสนวน เกิดขึ้นมากที่สุดในหมู่บ้าน นายดำ ยังไม่มีนามสกุลเป็นคนจังหวัดร้อยเอ็ด มีอาชีพเป็นช่างตีเหล็ก เข้ามาตั้งรกรากเป็นคนแรก นายดำเห็นว่าในที่แก่งมีต้นไม้ชื่อว่าต้นสนวน จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านสนวน" แต่ต่อมานายดำเสียชีวิต มีนายจำนาค ไม่มีนามสกุลเช่นเดียวกัน ซึ่งในขณะนั้นพ่อเมืองแต่งตั้งให้เป็นหลวงจ่าญปกครองดูแลในเขตพื้นที่บ้านสนวน บ้านสนวนในสมัยก่อนนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งรอบๆ หมู่บ้านก็แวดล้อมไปด้วยท้องทุ่งเหมาะสำหรับการทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ มีลำห้วยที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร และยังเป็นแหล่งอาหารของชาวบ้านในเขตพื้นที่แก่งนั้น โดยเฉพาะสัตว์น้ำ จนมีคำพูดของคนรุ่นก่อนๆ ว่า "อยากอยู่ดีมีสุข ต้องไปอยู่ที่บ้านสนวน" และยังคงเคยได้รับคำชมจาก "นายฮ้อย" (คำนี้หมายถึง พ่อค้าวัว ควาย ที่มีจำนวนมากตั้งแต่ 400-500 ตัวขึ้นไป) ซึ่งชอบมาแวะพักค้างคืนที่แก่งเงินใกล้วัดสนวนนอกนี้ และเที่ยวชมพื้นที่รอบๆ พร้อมทั้งเอ่ยชมว่า "บ้านนี้น่าอยู่ มีทำเลที่ทำมาหากินที่อุดมสมบูรณ์ เพราะมีทั้งทางบกและทางน้ำ" และถ้าปีไหนฝนแล้งจะมีเกวียนบรรทุกถ่านบรรทุกสินค้ามาขายที่ตลาดห้วยราช ก็จะผ่านหมู่บ้านสนวนเป็นประจำ

บ้านสนวนนอกมีลักษณะเป็นเมืองโบราณ พื้นที่เป็นเนินดินรูปทรงกลม มีกำแพงดินและคูน้ำล้อมรอบ 3 ชั้น แต่ปัจจุบันไม่บรรจบกันเนื่องจากติดกับลำห้วย ชาวบ้านสนวนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และใช้ภาษาถิ่นเขมรในการสื่อสารระหว่างกัน สภาพแวดล้อมของชุมชนโบราณ มีอาชีพการทำนาเป็นอาชีพหลัก หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรเรียบร้อยแล้ว จึงทำให้มีเวลาว่าง กลุ่มสตรี

บ้านสวนนอก มีความรู้ความสามารถในเรื่องการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และการทอผ้าไหมมาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงได้มีการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และทอผ้าไหมไว้สำหรับสวมใส่เอง และในปัจจุบันผ้าไหมบ้านสวนนอกเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับบ้านสวนนอกเป็นอย่างมาก คือผ้าไหมทางกระรอกคู่ และเมื่อปี 2556 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยราชได้ร่วมกับส่วนราชการ ภาคเอกชน กลุ่มอาชีพต่างๆ ได้เปิดตัวบ้านสวนนอก เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมของจังหวัดบุรีรัมย์จึงทำให้กลุ่มทอผ้าไหมบ้านสวนนอก มีการผลิตผ้าทางกระรอกคู่จำหน่ายในจังหวัดบุรีรัมย์ และส่งไปจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการเปิดตัวเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมของบ้านสวนนอกแล้ว เดิมบ้านสวนนอกมีกลุ่มอาชีพที่ทางภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมให้ชาวบ้านทำเป็นอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้ให้กับราษฎร และปัจจุบันมีการรวมตัวตั้งเป็นกลุ่มอาชีพมากขึ้น เช่น ส่งเสริมให้ราษฎรปลูกผักสวนครัว รั้วกินได้ ส่งเสริมให้ราษฎรเลี้ยงโค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ไข่ กลุ่มสตรีพัฒนาอาชีพเสริม เช่น การทอผ้า การทำขนม มีกองทุนหมู่บ้าน มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่งเสริมการทำไร่สวนผสม ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีกลุ่มจักสาน มี กลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้ และกลุ่มของที่ระลึกจากรังไหม วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านสวนนอก 90 % ของหมู่บ้านเป็นคนไทยเชื้อสายเขมร มีพื้นฐานวัฒนธรรมที่เหมือนกันเป็นอันเดียวกันทั้งหมู่บ้าน ชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีตามแบบทางจันทรคติคือนับแรม-นับค่ำ ชุมชนบ้านสวนนอกเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ร่วมกันในวัดคือวัดสวนนอก ด้านวัฒนธรรมด้านการนุ่งห่มเสื้อผ้าพบว่า เวลาไปวัดในวันพระหรือเทศกาลสำคัญจะนุ่งห่มชุดผ้าไหมโดยเฉพาะผ้าถุงที่ทำจากไหมหรือชุดขาว วัฒนธรรมประเพณีที่รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษยังมีการสืบทอดและดำเนินต่อวัฒนธรรมประเพณีประจำปีของชุมชนบ้านสวนนอกที่มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

ข้อดีและข้อเสียของชุมชนบ้านสวนนอก

คนในหมู่บ้านบ้านสวนนอกมีส่วนร่วมที่ดี มีความเอื้ออาทร รักใคร่ปรองดองกัน ผู้นำชุมชนเข้มแข็งมีภาวะความเป็นผู้นำที่ดี ซื่อสัตย์ มีจิตอาสา กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้านทำให้คนในชุมชนไม่ต้องเป็นหนี้กรรมมีญาติเสียชีวิต มีกลุ่มออมทรัพย์ที่ทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้การออม มีกลุ่มเงินกองทุนหมู่บ้านให้คนในชุมชนได้กู้เงินในอัตราที่ถูกกว่าพ่อค้า คนในชุมชนให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษโดยมีการเซ่นไหว้ตามฤดูกาล มีกลุ่มอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม มีความเคารพต่อการตัดสินใจทุกครั้งต่อการลงประชามติของชุมชน มีกลุ่มทอผ้าไหมที่สวยงาม มีคุณภาพ สามารถผลิตส่งไปจำหน่ายต่างประเทศได้ ผลิตข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพ มีวัดเป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกันก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีของชุมชนกลายเป็นพลังที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น

สำหรับในด้านข้อเสียของชุมชนบ้านสวนนอก พบปัญหาในเรื่องการไม่มีที่ดินทำกิน บางครัวเรือนไม่มีมรดกตกทอดตั้งแต่เกิด ด้านโครงสร้างพื้นฐาน-ถนนถนนเป็นหลุมเป็นบ่อสัญญาณจราจรไปมาไม่สะดวก ไม่มีไฟฟ้าใช้ ครัวเรือนที่สร้างบ้านห่างไกลชุมชนมีปัญหาน้ำดื่ม น้ำใช้ไม่เพียงพอ เพราะแหล่งน้ำต้นเงิน ด้านเศรษฐกิจรายได้ หนี้สิน ผลผลิตการเกษตร เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดโอกาส ผลผลิตเกษตรตกต่ำ เพราะต้นทุนในการผลิตสูง รายจ่ายมากกว่ารายรับ เพราะใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ค่าครองชีพสูง เพราะสินค้าราคาแพง

ตารางที่ 1 วัฒนธรรมประเพณีของบ้านสนวนนอกตำบลสนวนอำเภอห้วยราช
จังหวัดบุรีรัมย์

เดือนสากล	วัฒนธรรม/ ประเพณี/ กิจกรรม	หมายเหตุ
มกราคม	บุญขึ้นปีใหม่	เป็นประเพณีที่ทำกันโดยทั่วไปคือชาวบ้านจะไปรวมตัวกันทำบุญตักบาตรที่วัดในวันขึ้นปีใหม่ 1 มกราคมของทุกปี
กุมภาพันธ์	ประเพณี เช่นต่าปู่	(ศาลปู่ตาของหมู่บ้าน) ประเพณีดังกล่าวจะดำเนินการช่วงวันขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 (เป็นการนับเดือนแบบจันทรคติ) ถ้าเป็นการนับแบบสากลก็จะอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ประเพณีดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการบูชาบรรพบุรุษแสดงความกตัญญู กตเวทิต่อผู้เป็นบรรพบุรุษของหมู่บ้านเป็นการทำบุญเพื่อความ เป็นสิริมงคลของหมู่บ้านขอให้ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ต่อไป ฯลฯ พิธีกรรมคือวันดังกล่าวชุมชนจะพากันนำข้าวปลาอาหารของหวานของคาวเท่าที่ตนเองมีอยู่ไปรวมกันที่ศาลต่าปู่ แล้วผู้นำอาวุโสก็จะจุดธูปเทียนเรียกต่าปู่เพื่อให้ต่าปู่มากินข้าวปลาอาหารจากนั้นก็จะวางข้าวปลาอาหารไว้ประมาณ 30 นาที และอาจมีบางคนแบ่งอาหารเหล่านั้นบางส่วนกลับมำบ้านหรือบางคนเสร็จพิธีแล้วก็ขอตัวกลับบ้าน
เมษายน	บุญสงกรานต์	นับแบบจันทรคติจะเป็นเดือน 5 มีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ/ก่อกองทรายที่วัด/การละเล่นน้ำตามเทศกาล
พฤษภาคม	บุญเช่นต่าปู่	ช่วงเวลาคือขึ้น 6 ค่ำเดือน 6 เป็นพิธีกรรมไหว้บรรพบุรุษของหมู่บ้านอีกครั้งเพื่อความเป็นสิริมงคลของ ตนเองและหมู่บ้าน/เพื่อให้ต่าปู่รักษาคุ้มครอง/ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาลชาวบ้านจะพากันนำอาหารหวานคาวเหล้าไหโก๋ตัวไปพ้ร่วมกันที่ศาลต่าปู่ของหมู่บ้านทำพิธีเช่นไหว้ขอพร การเช่นต่าปู่ในเดือนนี้บางปีจะมีการนิมนต์พระมาสวดเพื่อเป็นการทำบุญหมู่บ้านและเป็นสิริมงคลด้วย
กรกฎาคม	บุญเข้าพรรษา	นับตามเดือนแบบจันทรคติจะอยู่ในช่วงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 (วันอาสาฬหบูชา) เข้าแรม 1 ค่ำเดือน 8 (วันเข้าพรรษา) เป็นการ ทำบุญเนื่องในวันเข้าพรรษาของพระสงฆ์ที่จะอยู่จำพรรษาใน วัดตลอด 3 เดือนมีการนำข้าวปลาอาหารไปทำบุญเลี้ยงพระในตอนเช้า

เดือนสากล	วัฒนธรรม/ ประเพณี/ กิจกรรม	หมายเหตุ
กันยายน	ประเพณี แซนโฌนาตา	(บุญสารทเดือน 10) วัตถุประสงค์ของกิจกรรมคือเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศ ส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษของแต่ละคนคนที่เสียชีวิตไปแล้ว วันเวลาคือจะนับทำจันทรคติเริ่มตั้งแต่ประมาณแรม 12 ค่ำ - 15 ค่ำเดือน 10 พิธีการมีดังนี้(1) ประมาณแรม 12-13 ค่ำชุมชนแต่ละครัวเรือนจะมีการเตรียมของเซ่นไหว้ ได้แก่ของคาวของหวานขนมข้าวต้มผลไม้เสื้อผ้า เป็นต้น (2) วันแรม 14 ค่ำเดือน 10 เวลาประมาณตอนเย็นจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่าประมาณพลบค่ำ คือ ช่วงควายเข้าคอกแล้วญาติพี่น้องจะนำข้าวปลาอาหารมารวมกันที่บ้านของญาติผู้ใหญ่แล้วนั่งล้อมเป็นวงกันจุดธูปเทียนแล้วพากันเรียกบรรพบุรุษญาติของตนที่เสียชีวิตไปแล้วมารับประทานอาหารรับของเซ่นไหว้ (3) วันแรม 15 เดือน 10 ชุมชนทุกบ้านจะพากันนำข้าวปลาอาหารไปรวมกันที่วัดเพื่อร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษอีกครั้ง
ตุลาคม	บุญ ออกพรรษา/ บุญกฐิน	จันทรคติเดือน 11-12 เป็นการทำบุญของประจำเทศกาลของชาวพุทธทั่วไปคือชาวบ้านจะมีการนำข้าวปลาอาหารไปรวมกันที่วัดเพื่อตักบาตรเทโวพฤศจิกายนกิจกรรมลอยกระทงเป็นการลอยกระทงตามประเพณีนิยมคือทำกระทงไปลอยที่สระน้ำเพื่อขอมาพระแม่คงคา/ลอยทุกข์ลอยโศก

จากบริบทของชุมชนบ้านสนวนนอกข้างต้นกล่าวได้ว่าชุมชนบ้านสนวนนอกเป็นชุมชนที่มีความพร้อมทางด้านการศึกษา สังกัดได้จากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่น่าสนใจโดยเฉพาะกลุ่มทอผ้าไหม ที่มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาจากฐานการเรียนรู้ในกระบวนการผลิตผ้าไหม รวมไปถึงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ชุมชนบ้านสนวนนอกยังมีวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนที่สืบทอดเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นถึงศักยภาพการมีส่วนร่วมและความสามัคคีของประชากรชุมชนบ้านสนวนนอกในการร่วมกันทำกิจกรรมในชุมชน

อย่างไรก็ตาม ชุมชนบ้านสวนนอกยังมีจุดอ่อนในเรื่องของการพัฒนากิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างขาดหลักการและการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. กระบวนการของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสวนนอก

กระบวนการของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสวนนอก ผู้เขียนได้ใช้แนวคิดลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านสวนนอกดังรายละเอียดในภาพที่ 3 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 คุณลักษณะเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ที่มา: Richards (2010)

จากภาพที่ 1 ข้างต้นสามารถประมวลลักษณะเฉพาะที่ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ 6 ประการที่สำคัญดังนี้

1.) การเน้นการเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว

เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชนบ้านสนวนนอก ซึ่งการพัฒนาทักษะของนักท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การเรียนรู้วิถีชีวิต การสาวไหม การผลิตไหม การวาดภาพบนลายผ้า การตัดเย็บผ้าเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

2.) การเน้นประสบการณ์

เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักคือ ทักษะและประสบการณ์ ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้จะกลายเป็นสินค้า

3.) การเน้นทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้

เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ เปลี่ยนจากการขายสินค้าที่เป็นวัตถุไปเป็นสินค้าที่เป็นประสบการณ์

4.) การเน้นวัฒนธรรมประจำวัน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันโดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายชุมชนสามารถใช้วิถีชุมชนที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนำเสนอเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวได้ส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

5.) การเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่นโดยที่นักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมซึ่งเป็นวิธีประจำวันหรือวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งสามารถแบ่งปันและสร้างประสบการณ์ใหม่ๆให้แก่ทั้งชุมชนและตัวนักท่องเที่ยวเอง

6.) การเน้นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น

เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่นแตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชนบ้านสวนนอก การมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สามารถดึงมาเป็นเอกลักษณ์เพื่อพัฒนาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและนำเสนอให้นักท่องเที่ยว และเกิดประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของวัฒนธรรมในชุมชนและชุมชนจะรักษาไว้สืบต่อไป

จากแนวคิดลักษณะเฉพาะของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสวนนอกข้างต้นกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านสวนนอก จะต้องมีการพัฒนาให้ชุมชนนั้นๆ เกิดความยั่งยืนโดยมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชน ในเชิงการเรียนรู้และการทดลองให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ที่เป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์สถานที่ ซึ่งจะทำให้ผู้มาเยือนมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชน แต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องมีลักษณะเฉพาะทั้ง 6 ประการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสวนนอก ที่เป็นชุมชนการท่องเที่ยวใหม่น่าร่อง และเป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและชุมชน

ใกล้เคียงต่อไป ซึ่งในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้เขียนบทความวิชาการเห็นว่า ควรมีกระบวนการในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามลำดับดังต่อไปนี้

1.) ชุมชนบ้านสวนนอกควรขอรับการช่วยเหลือจากพี่เลี้ยงที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ในการจัดทำเวทีประชุมกลุ่มย่อย เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านสวนนอกเชิงลึก ในทุกมิติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วม

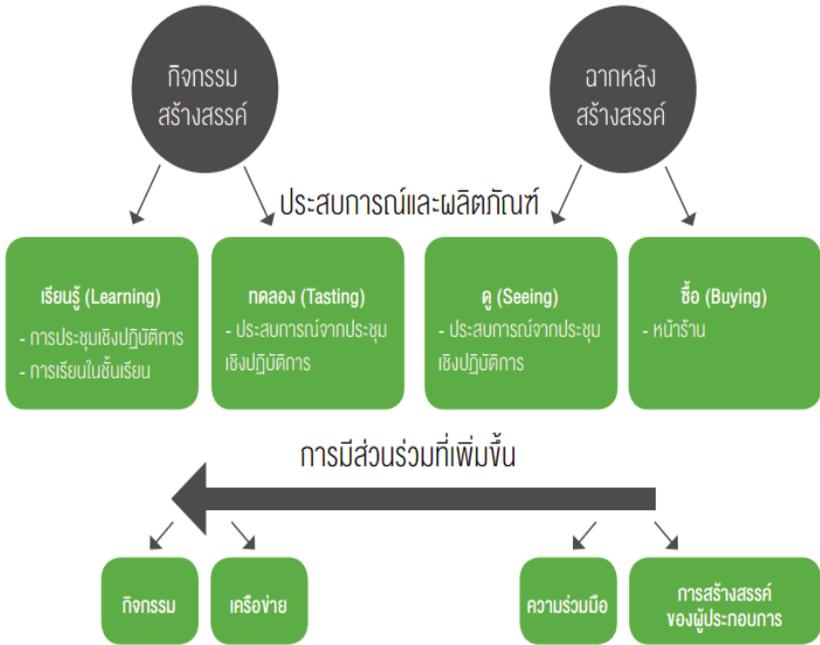
2.) ชุมชนบ้านสวนนอกควรขอรับการช่วยเหลือจากพี่เลี้ยงที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเตรียมความพร้อมของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น รูปแบบการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ราคาขาย มีคคทุเทศก์นำเที่ยว การให้บริการยานพาหนะ สินค้าที่ระลึก เป็นต้น และการเตรียมความพร้อมทางการตลาด เช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ การหากลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย เป็นต้น

3) ชุมชนบ้านสวนนอกควรขอรับการช่วยเหลือจากพี่เลี้ยงที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ในการจัดทดลองทัวร์นำร่อง โดยนำนักท่องเที่ยวทดลองจำนวน 2 กลุ่ม มาทำการใช้บริการนำเที่ยวจากชุมชนบ้านสวนนอก และนำเอาข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวมาปรับปรุงแก้ไขในแต่ละครั้งของการทดลองทัวร์นำร่อง

4.) ชุมชนบ้านสวนนอกควรขอรับการช่วยเหลือจากพี่เลี้ยงที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประจำปี ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์ โครงการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสวนนอกอย่างมีระบบต่อไป

อย่างไรก็ตามในอีกมุมหนึ่ง ผู้เขียนบทความวิชาการขอเสนอรายละเอียดของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดแบบจำลองของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

Greg (อ้างใน นนทวรรณ ส่งเสริม, 2560) ได้พัฒนาแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวแนวคิดใหม่เพื่ออธิบายกรอบแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และรูปแบบประสบการณ์พื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังภาพที่ 2

รูปแบบประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ภาพที่ 2 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ที่มา: Greg (อ้างใน นนทวรรณ ส่งเสริม, 2560)

จากภาพที่ 2 แบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อธิบายได้ว่ารูปแบบพื้นฐานของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ จากการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมสร้างสรรค์ประกอบด้วยกิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และกิจกรรมที่เกิดจากการทดสอบหรือ

ทดลองปฏิบัติ เช่น การให้ความรู้ในฐานการเรียนรู้ หรือการลงมือทำในสถานที่จริง เป็นต้น และการสร้างสรรค์เป็นฉากหลังของการท่องเที่ยว และการใช้ การสร้างสรรค์เป็นฉากหลังของการท่องเที่ยว หรือการนำเอาความสร้างสรรค์มาสร้าง บรรยากาศเพื่อทำให้สถานที่ท่องเที่ยวมีเสน่ห์มากขึ้นโดยการใช้ทรัพยากร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่นำไปสู่การสร้างประสบการณ์ใน 2 ลักษณะ คือ การดู และการซื้อ เช่น การเดินทางมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และซื้อของที่ระลึกจากหน้าร้านของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีอยู่ในการท่องเที่ยว

จากแบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้เขียนบทความ วิชาการสามารถนำมาใช้ในการเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน บ้านสวนนอกได้ดังต่อไปนี้

3. ตัวอย่างของการพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชนบ้านสวนนอก

1.) ด้านการเรียนรู้ (Learning)

- นักท่องเที่ยวทุกคนพร้อมกัน ณ ศูนย์การเรียนรู้ เพื่อรับข้อมูล ประวัติ การก่อตั้งชุมชน ขั้นตอนในการผลิตผ้า องค์ความรู้เรื่องผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน พร้อมทั้งข้อห้ามและข้อปฏิบัติในชุมชน

- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่ได้รับหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจ การท่องเที่ยวในชุมชน

2.) ด้านการทดลอง (Testing)

- นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติในฐานการเรียนรู้แต่ละฐาน ได้สัมผัสถึงชุมชน อย่างแท้จริง ทำให้เกิดประสบการณ์ เกิดความประทับใจ และตระหนักถึงคุณค่าวิถี ชีวิตของคนในชุมชนอย่างแท้จริงการดู (Seeing)

- นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง และสามารถต่อยอด ความคิดสร้างสรรค์เพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการให้เที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

2.) ด้านการซื้อ (Buying)

- หลังจากนักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ และได้ทราบกระบวนการผลิต ผ้าไหมของชุมชนบ้านสวนนอกแล้ว นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและเห็นคุณค่าของ ผ้าไหมที่มีกระบวนการผลิตอย่างซับซ้อน นำไปสู่การตลาดของชุมชนที่มีการซื้อขาย ผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านสวนนอก และชุมชนมีรายได้ที่ดียิ่งขึ้น

จากแบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่า การจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสวนนอกเป็นรูปแบบการจัดการที่มีลักษณะ

ทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวที่คล้ายกันซึ่งทำให้ชุมชนมีการจัดการที่เป็นระบบและแบบแผน แต่มีได้หมายถึงรูปแบบกิจกรรมในชุมชนบ้านสวนนอกได้รับความยอมรับจากนักท่องเที่ยวตั้งนั้นในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องควบคู่กับลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสวนนอกให้ยั่งยืนต่อไป

การอภิปรายผลและสรุปผล

กระบวนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสวนนอกสอดคล้องกับผลการศึกษารูปแบบและพัฒนาการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนักวิชาการหลากหลายท่าน ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว อาทิ เช่น ปิรันธ ชิมโชติ และ อีระวัฒน์ จันทิก (2559) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้งพบว่า การจะพัฒนาสวนผึ้งให้ก้าวสู่การเป็นเมืองที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้นั้นต้องสามารถนำจุดเด่นของสวนผึ้งมาพัฒนาร่วมกับองค์ประกอบของบริบทต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกัน 5 องค์ประกอบ คือ 1.) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Destination) 2.) ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneur) 3.) ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (Creative Locals) 4.) กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์ (Creative Activities & Products) และ 5.) การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (Creative Communication) ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของห้าหวาหวา ทวีแสง (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา ศูนย์กลางเศรษฐกิจนศบคเทศบาลนครยะลา ที่ได้ศึกษาข้อมูลทั้งด้านอุปทาน และด้านอุปสงค์เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับจัดการแข่งขันมหกรรมแข่งขันนกเขาขาวเสียง และสิ่งกระตุ้นทางการตลาด 7 ด้าน คือ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมทางการตลาด บุคลากร กระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ ในขณะที่เดียวกัน กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสวนนอก สอดคล้องกับผลการศึกษาของเพชรศรี นนทศิริ (2555) ที่ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเขตภาคเหนือตอนล่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการดำเนินการแบบกระจายอำนาจด้านเศรษฐกิจมีการกระจาย

รายได้อย่างทั่วถึง ทางด้านการมีส่วนร่วมคนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการจัดตั้งวางแผนและดำเนินงาน อย่างไรก็ตามพบแนวโน้มของการรวมอำนาจการตัดสินใจของผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในบางกลุ่ม นอกจากนี้ภูมิหลังการก่อตั้งองค์กรที่เลี้ยงและภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำกลุ่มมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่ม

นอกจากนี้ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2554) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติในสองลักษณะ คือคุณสมบัติในเชิงพื้นที่ ที่ต้องมีความหลากหลายหรือโดดเด่นทางวัฒนธรรมรวมถึงธรรมชาติ อีกทั้งนักท่องเที่ยวต้องตระหนักรู้ในคุณค่าของชุมชนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม และคุณสมบัติในเชิงกระบวนการ ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับ Greg (อ้างถึงใน นททวรรณ ส่งเสริม, 2560) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งข้ามวัฒนธรรม มีประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมกิจกรรมมากกว่าการเป็นผู้ชม ซึ่งทำให้ผู้ท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพด้านความคิดของตนเอง ทำให้มีความผูกพันระหว่างกัน อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังได้ลงมือปฏิบัติจริงในกระบวนการการผลิตและการสัมผัสวิถีชีวิตในชุมชนไปสู่การเป็นกิจกรรมที่น่าจดจำ สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงของผู้ท่องเที่ยวแต่ละคน กล่าวได้ดังนี้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่คนใหม่ ที่จำเป็นต้องมีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว ความเหมาะสมกับพื้นที่และชุมชนเพื่อให้ไม่ทำลายคุณค่าของชุมชนและนำไปสู่สมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ทำให้เห็นความสำคัญของการจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านสนวนนอกถึงหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จะต้อง มี คือการจัดกิจกรรมเป็นความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนที่ไม่ได้เลียนแบบใคร เป็นแบบอย่างแท้จริง และมีความเป็นของแท้ดั้งเดิมของชุมชน ชุมชนและผู้มาเยือนมีการจินตนาการ มีองค์ความรู้แฝงไว้ด้วยศิลปะและกลิ่นอายของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทำให้เกิดทักษะความคิดอย่างสร้างสรรค์ และกลายเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของคนในชุมชน หลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมานี้นำไปสู่แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในด้านของการเน้นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น ที่มีได้มีเพียงเพื่อ

ปฏิบัติตามเท่านั้น แต่ยังเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ผู้มาเยือนมีมาพร้อมด้วย ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ควรมีการวางแผนเพื่อพัฒนากิจกรรมของชุมชนบ้านสวนนอกทั้งในตัว ผู้มาเยือนที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและประสบการณ์ ในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือซึ่งจะนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างชุมชนบ้านสวนนอก และผู้มาทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์กับชุมชนในท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับความรู้ประสบการณ์ช่วยเพิ่มความชำนาญให้แก่ผู้มาเยือนด้วย

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศซึ่งสามารถสร้างอาชีพและกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นอันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวมาข้างต้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้มีการพัฒนามาจากรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และเกิดการพัฒนาทางการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน นำมาสู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจากชุมชนบ้านสวนนอก ซึ่งมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 6 ประเด็น อันได้แก่ (1) การเน้นการเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว ที่มาเยือนชุมชนบ้านสวนนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การเรียนรู้วิถีชีวิต การสาวไหม การผลิตไหม การวาดภาพบนลายผ้า การตัดเย็บผ้าเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก เป็นต้น (2) การเน้นประสบการณ์ที่มีสินค้าหลักคือ ทักษะและประสบการณ์ ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้จะกลายเป็นสินค้า (3) การเน้นทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ เช่น เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ เปลี่ยนจากการขายสินค้าที่เป็นวัตถุไปเป็นสินค้าที่เป็นประสบการณ์ (4) การเน้นวัฒนธรรมประจำวันโดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย ชุมชนสามารถใช้วิถีชุมชนที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนำเสนอเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป (5) การเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

การท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่น โดยที่นักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งเป็นวิถีประจำวันหรือวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งสามารถแบ่งปันและสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ทั้งชุมชนและตัวนักท่องเที่ยวเอง และ (6) การเน้นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่นแตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชนบ้านสวนนอก การมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สามารถดึงมาเป็นเอกลักษณ์และพัฒนาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว และนำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยวและเกิดประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของวัฒนธรรมในชุมชน และชุมชนจะรักษาไว้สืบต่อไป ทั้งหมดนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นมาตรฐานในการจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านสวนนอกเพื่อให้ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาและพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะที่ได้นำมาพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสวนนอกทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยนำบทความนี้เสนอแก่พัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อดำเนินการจัดโครงการอบรมด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว รวมไปถึงเป็นการจำหน่ายสินค้าออนไลน์เพื่อเป็นประชาสัมพันธ์สินค้าและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และนำบทความนี้เสนอแก่องค์การบริหารส่วนตำบลสวนนอก เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมกลุ่มอาชีพและพัฒนาชุมชนในตำบลสวนนอกต่อไป

รายการอ้างอิง

- จิระนันท์ ทองสมัคร และคณะ. (2556). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์:ทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารบริการและการท่องเที่ยวไทย. 8(2), 91-104.
- นนทวรรณ ส่งเสริม. (2560). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. คณะมนุษยศาสตร์และ การจัดการการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นาฬิกอติภัค แสงสนิท. (2560). อ้างถึงใน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เข้าถึงได้จาก www.dasta.or.th/. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2560
- ปรีรันธ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. วารสารฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะปีที่ 9 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2559.
- เพชรศรี นนท์ศิริ. (2555). รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเขตภาคเหนือตอนล่างวารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2555
- มูทริกา พดุกษาพงษ์. (2554). ท่องเที่ยวอย่างเข้าใจ ไปกับ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2560. ที่มา; เว็บไซต์ <http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=954000080464>.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2554). ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ท้าวหาญ ทวีแสง. (2555). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา ศูนย์กลางเศรษฐกิจเทศบาลนครยะลา. สาขาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน).
(2556). **นิยาม "การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์"**. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน
2560. ที่ ม า ; เวิร์บไซต์ [http://www.dasta.or.th/creativetourism/th/
creativetourism/531.html](http://www.dasta.or.th/creativetourism/th/creativetourism/531.html)

Richards, G. and Raymond, C. (2000), **Creative Tourism**. ATLAS News.

การสัมภาษณ์

ศุทธา โภทีรัมย์. ชาวชุมชนบ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์.

สัมภาษณ์เมื่อ 22 เมษายน 2560.